

ривається поняття возмещения потерь, анализируются его основные черты и правовая сущность этой категории. Приводятся аргументы в пользу того, что возмещение потерь обеспечивает приоритет земель сельскохозяйственного и лесохозяйственного назначения.

Ключевые слова: потери сельскохозяйственного и лесохозяйственного производства, возмещение потерь, приоритет земель, сельскохозяйственные угодья, лесные земли и кустарники.

**MODERN LEGAL PROBLEMS OF COMPENSATION OF LOSSES
OF AGRICULTURAL OR FORESTRY PRODUCTION**

Melnyk N.A.

The work is dedicated to analysis of modern legal problems of compensation of losses of agricultural and forestry production. The author deals with concept of compensation of losses, analyses its main features and legal essence of this category. He gives arguments for the fact that compensation of losses provides for priority of lands of agricultural and forestry purpose.

Key words: losses of agricultural and forestry production, compensation of losses, priority of lands, agricultural lands, forestry lands and shrubbery.

Надійшла до редакції 20.10.2009 р.

УДК 342.9:656.073.5

І.М. Резнік, здобувач
*при кафедрі адміністративного права
Національна юридична академія України
імені Ярослава Мудрого, м. Харків*

**ЮРИДИЧНА ПРИРОДА ПЕРЕМІЩЕННЯ ТОВАРІВ
І ТРАНСПОРТНИХ ЗАСОБІВ
ЧЕРЕЗ МИТНИЙ КОРДОН УКРАЇНИ**

Категорія «переміщення товарів і транспортних засобів через митний кордон» має надзвичайно велике значення для митного права. Це можна встановити, лише побіжно оглянувши митне законодавство. Зокрема, розд. IV чинного Митного

кодексу (далі – МК) України «Переміщення та пропуск товарів і транспортних засобів через митний кордон України» майже повністю присвячено правовому регулюванню згаданого переміщення [3]. До того ж багато норм, присвячених за-

ПРОБЛЕМИ ЗАКОННОСТІ

гальним чи спеціальним питанням переміщення через митний кордон товарів і транспортних засобів, містяться в інших розділах МК.

На роль цієї правової категорії чітко й однозначно вказує й офіційне (легальне) визначення митної справи, згідно з яким до митної справи належать: (а) порядок переміщення через митний кордон України товарів і транспортних засобів; (б) митне регулювання, пов'язане зі встановленням і справлянням податків і зборів; (в) процедури митного контролю й оформлення; (г) боротьба з контрабандою й порушеннями митних правил, спрямовані на реалізацію митної політики України. Як бачимо, порядок переміщення через митний кордон не просто віднесено до числа складників (структурних елементів) митної справи, а поставлено на перше місце серед інших.

Переважає більшість учених, які займалися дослідженням різних аспектів митної справи, поділяють погляд щодо визначальної ролі поняття «переміщення товарів і транспортних засобів через митний кордон». Це зумовлено тим, що без застосування згаданої категорії майже неможливо сформулювати митні правовідносини, які, у свою чергу, є предме-

том митного права.

Наприклад, А.Н. Козирін тлумачить митні правові відносини як такі, що складаються у процесі чи з приводу переміщення товарів і транспортних засобів через митний кордон держави [2, с. 16, 17].

К.К. Сандровський підкреслює, що митні правовідносини завжди пов'язані з існуючим у кожній державі порядком пропуску через митний кордон фізичних осіб, транспортних засобів та інших предметів [5, с. 38]. Поняття «пропуск через митний кордон» і «переміщення через митний кордон» в чинному українському законодавстві не є ідентичними, однак вони тісно пов'язані. Як видається, говорячи про пропуск через митний кордон, він має на увазі саме переміщення товарів, останньою фазою якого можна розглядати саме пропуск.

О.Ф. Ноздрачов, спираючись на приписи Митного кодексу РФ, чітко й лаконічно зазначає, що митними є такі правові відносини, що виникають у зв'язку з переміщенням товарів і транспортних засобів через митний кордон, з оформленням, контролем і сплатою різноманітних митних платежів [6, с. 50].

У підручнику В.Г. Драганова й М.М. Рассолова читаємо, що митні правовідносини – це такі суспільні відносини, які ві-

дображені в нормах митного права і які регулюються ними. Вони виникають з приводу переміщення через митний кордон товарів, транспортних засобів, проведення дізнання у справах про контрабанду тощо [7, с. 31].

Складною за структурою викладення можна назвати позицію С.В. Ківалова, однак зміст її надзвичайно близький до вже згаданих. На його думку, митне право – це система норм, які зафіксовані у визначених державою джерелах і які є загальнообов'язковим нормативним критерієм правомірно дозволеної поведінки в процесі або з приводу переміщення товарів і транспортних засобів через митний кордон України [1, с. 19]. Як бачимо, питання щодо сутності митних правовідносин не порушується, проте добре видно, яке значення для митного права в цілому має переміщення товарів і транспортних засобів через митний кордон.

Провівши спеціальне дослідження щодо природи митних норм і митних правовідносин, В.Я. Настюк дійшов висновку, що, з одного боку, не всі відносини, які складаються в царині митної справи, регулюються нормами митного права, а з другого – норми митного права впорядковують не лише

відносини, пов'язані з переміщенням товарів і транспортних засобів через митний кордон України [4, с. 25, 26]. При цьому вчений не ставить під сумнів, що переважна більшість митних правовідносин пов'язана саме з таким переміщенням.

Водночас зазначимо, що в науковій правовій літературі склався специфічний підхід до категорії «переміщення через митний кордон». Майже всіма правниками вона сприймається як абсолютно зрозуміла аксіома митного права, яка настільки чітка і зрозуміла, що не потребує ні самостійного дослідження, ні наукового визначення. Так, В.Г. Драганов і М.М. Рассолов переміщенню через митний кордон присвятили цілий розділ підручника і при цьому не навели визначення такого переміщення [7, с. 131-189]! Аналогічну ситуацію ми маємо в переважній більшості і наукових робіт, і в навчальній юридичній літературі.

В окремих випадках науковцями застосовується формулювання, що базується на приписі п. 2 ст. 1 МК. У цій нормі говориться, що ввезення товарів і транспортних засобів на митну територію України й вивезення їх за її межі – це сукупність дій, пов'язаних з переміщенням товарів і транспорт-

ПРОБЛЕМИ ЗАКОННОСТІ

них засобів через митний кордон країни у відповідному напрямку. У навчальних правових джерелах можна зустріти твердження, що переміщення через митний кордон – це дії, пов'язані із ввезенням і вивезенням товарів і транспортних засобів на митну територію України чи з цієї території. Не можна назвати його неправильним, однак воно невіддале, бо абсолютно нічого не говорить про сутність переміщення через митний кордон, його правову природу. Не містить дефініції поняття «переміщення через митний кордон товарів і транспортних засобів» і МК України. Правда, в пунктах 23 – 28 ст. 1 МК наведено трактування окремих видів такого переміщення (у міжнародних поштових відправленнях, у міжнародних експрес-відправленнях тощо), проте їх якість є сумнівною, адже досить складно розробити визначення окремого, не усвідомивши сутність загального.

Брак офіційної дефініції переміщення через митний кордон є істотним недоліком митного законодавства, однак у даній статті ми не намагатимемося його розробити. Складність проблеми потребує значно ширшого, поглибленого наукового дослідження, ніж окрема наукова стаття, тому обмежимося лише спробою з'ясувати

юридичну сутність переміщення товарів і транспортних засобів через митний кордон.

З переміщенням через митний кордон товарів і транспортних засобів настають правові наслідки: виникнення податкових зобов'язань, права на відшкодування податку на додану вартість, обов'язку щодо декларування товарів і транспортних засобів у відповідній формі, цілого кола прав та обов'язків, пов'язаних з проходженням митного контролю, права на переміщення товарів через митну територію України тощо. Реалізація як згаданих, так і багатьох інших прав та обов'язків здійснюється в межах відповідних правових відносин.

Це підштовхує до думки, що переміщення через митний кордон України слід розцінювати як юридичний факт, під яким треба розуміти соціальні обставини, які відповідно до норм права викликають настання правових наслідків, які ведуть до встановлення, зміни чи припинення правовідносин [8, с. 530].

Можна прослідкувати ланцюжок і в зворотному напрямку. Уже згадувались нами точки зору видатних науковців – А.Н. Козиріна, В.Я. Настюка, К.К. Сандровського та інших, які зазначають, що митні пра-

вовідносини (принаймні, переважна більшість із них) виникають у процесі або з приводу переміщення товарів і транспортних засобів через митний кордон і тісно пов'язані з ним. Інакше кажучи, цим приводом, фактичною причиною їх виникнення є реальний факт такого переміщення, без якої митні правові відносини не склались би й не набули б свого розвитку. А в теорії права конкретні обставини життя, з настанням яких норми права пов'язують виникнення, зміну й припинення правовідно-

син, називають юридичними фактами [9, с. 364].

Таким чином, ми доходимо висновку, що переміщення через митний кордон товарів і транспортних засобів – це самостійний юридичний факт, що породжує переважну більшість правовідносин митних, а в окремих випадках і тих з них, що регулюються іншими галузями права. Вважаємо, що таке переміщення, як юридичний факт, може викликати не лише виникнення а й припинення чи зміну митних правовідносин.

Список літератури: 1. Ківалов С.В. Організаційно-правові аспекти митної справи в Україні: Автореф. дис. ... д-ра юрид. наук. – О., 1996. – 39 с. 2. Козырин А.Н. Таможенное право России: Учеб. пособ. – М.: Фирма «СПАРК», 1995. – 134 с. 3. Митний кодекс України: Із змінами та доповненнями станом на 15 лютого 2008 року / Упоряд. Ю.П. Битяк, М.Г. Шульга. – Х.: Право, 2008. – 352 с. 4. Настюк В.Я. Норми митного права: теорія і практика застосування. – Х.: Факт, 2003. – 215 с. 5. Сандровский К.К. Таможенное право в Украине: Учеб. пособ. для студ. вузов и фак. – Киев: Вентури, 2000. – 208 с. 6. Таможенное право: Учебник для вузов / Отв. ред. А.В. Ноздрачев. – М.: Юристъ, 1999. – 415 с. 7. Таможенное право: Учеб. пособ. / Под ред. В.Г. Драганова, М.М. Рассолова – М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2001. – 639 с. 8. Теория государства и права: Курс лекций / Под ред. Н.И. Матузова и А.В. Малько. – 2 изд., перераб. и доп. – М.: Юристъ, 2000. – 776 с. 9. Теория государства и права: Учебник для вузов. – 2-е изд., изм. и доп. / Под ред. В.М. Корельского и В.Д. Преалова. – М.: Изд. гр. НОРМА-ИНФРА М, 2000. – 616 с.

ЮРИДИЧЕСКАЯ ПРИРОДА ПЕРЕМЕЩЕНИЯ ТОВАРОВ И ТРАНСПОРТНЫХ СРЕДСТВ ЧЕРЕЗ ТАМОЖЕННУЮ ГРАНИЦУ УКРАИНЫ

Резник И.Н.

Рассмотрен вопрос определения категории перемещения товаров и транспортных средств через таможенную границу Украины. Определено значение, которое занимает категория перемещения товаров через таможенную границу в области таможенного дела. Автор обратил внимание на то, что в научной литературе не приведено ни одного определения перемещения через таможенную границу, которое раскрыло бы его правовую природу. Обосновано, что перемещение через таможенную границу товаров и транспортных средств – это самостоятельный юридический факт, который порождает преимущественное большинство таможенных правоотношений, а в отдельных случаях – и правовые отношения, которые регулируются иными отраслями права.

ПРОБЛЕМИ ЗАКОННОСТІ

Ключевые слова: перемещения товаров и транспортных средств через таможенную границу Украины; таможенное дело; таможенные правоотношения.

THE LEGAL NATURE OF TRANSFERENCE OF COMMODITIES AND MEANS OF TRANSPORTATION THROUGH CUSTOMS BORDER OF UKRAINE

Reznik I.M.

The question of determination of a category of transference of commodities and means of transportation through customs border of Ukraine has been considered. Importance, which a category of transference of commodities through customs border occupied, in the field of customs science has been defined. The author has turned attention that definition of transference through customs border which would reveal its legal nature is not in the scientific literature. It has been substantiated, that transference of commodities and means of transportation through customs border is an independent legal fact which generates the primary majority customs legal relations, and on some case – legal relations which are regulated by other branches of the law.

Key words: transference of commodities and means of transportation through customs border of Ukraine; customs science; customs legal relations.

Надійшла до редакції 22.10.2009 р.

УДК 342.9:656.073.5

В.В. Романенко, здобувач
при кафедрі адміністративного права
Національна юридична академія України
імені Ярослава Мудрого, м. Харків

ПРАВОВІ АСПЕКТИ ЕКСПОРТНОГО КОНТРОЛЮ В УКРАЇНІ

За сучасних умов, що характеризуються зростаючою загрозою з боку терористичних угруповань, у системі державних структур, покликаних виконувати завдання по забезпеченню політичної, військової й економічної безпеки країни, однією з основних є національна система експортного контролю. Її призначення – контролювати експорт та імпорт товарів под-

війного застосування, що можуть бути використані при виробництві зброї масового знищення, ракетних засобів їх доставки, при виробництві звичайних озброєнь і техніки, а також товарів військового призначення з категорії звичайних озброєнь (озброєння, боєприпаси, спеціальна техніка тощо). При вирішенні цього завдання відповідним структурам постій-